

КОБЗАРИК

Читанка
для початкових класів

Упорядник Ігор Січовик

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 82-93(082)
ББК 83.8я43
К 55

Кобзарик : читанка для початкових класів / упоряд.
К 55 І.П. Січовик. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан,
2013. — 448 с.

ISBN 978-966-10-2597-3

До читанки увійшли твори класиків та сучасних українських і зарубіжних письменників, а також кращі зразки народної творчості — легенди, дитячі пісеньки, загадки, скоромовки, приказки, прислів'я, казки.

Тематика та жанрова різноманітність зібраних у «Кобзаріку» творів охоплюють широке коло читання й відповідають новій навчальній програмі МОН України.

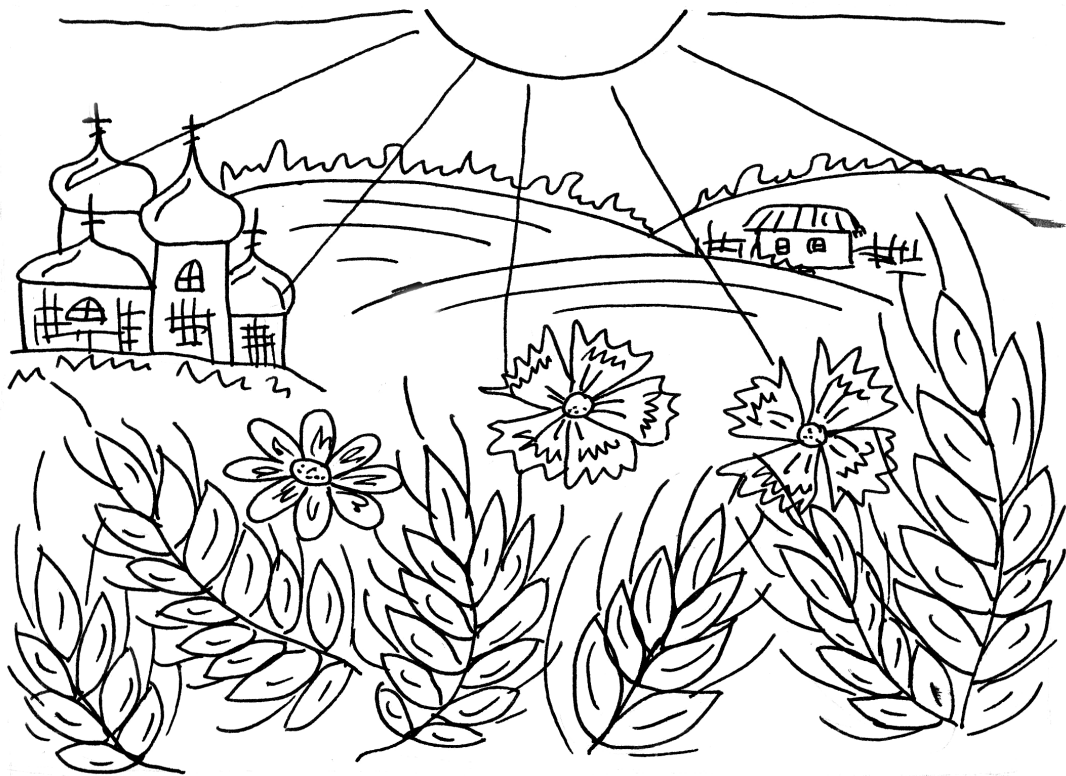
Для учнів та вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів, дбайливих батьків і всіх, кому не байдуже рідне слово.

УДК 82-93 (082)
ББК 83.8я43

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому
вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-2597-3

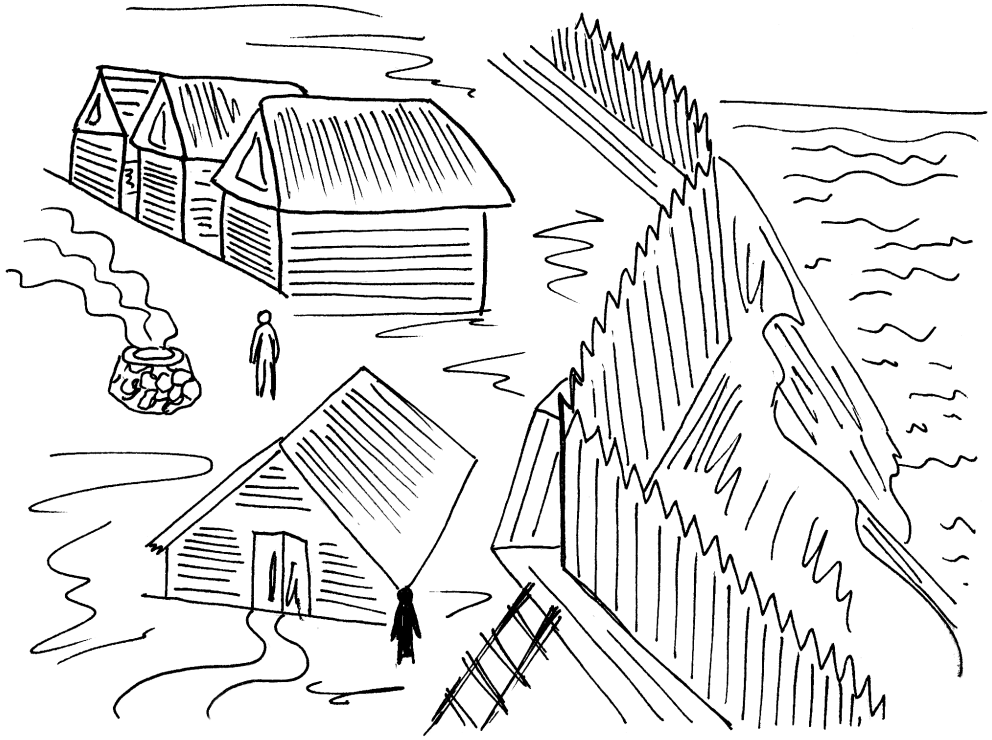
© Січовик І.П., упорядкування, 2013
© Навчальна книга — Богдан, 2013

УКРАЇНО, ТИ МОЯ КОЛИСКА!

Україна! Слово незабутнє.
Ти моє минуле — слава Русь.
Ти моє сьогодні і майбутнє,
Бо твоїм я іменем зовусь.

Ігор Січовик

Колиска мого народу

У сиву давнину, коли на землі господарювали дикі звірі, а небо охороняли хижі птахи, на берегах Дніпра зупинилися перші поселенці, які раніше племенами пересувалися у пошуках здобичі. Тут вони будували собі житло, ростили дітей, обробляли землю. На ній вирощували найбільше у світі диво, яке давало їм життя, тому й назвали його житом.

А ще вони любили співати. І як було їм не співати, коли довкола буяла така краса. Русочубим хліборобам не подобалося лише одне — воювати, адже їхні руки звикли тримати дерев'яні рала, а дихали вони пахощами хліба й польових квітів. Та коли вже на рідну землю набігали вороги, тоді краяни, всі до одного, — від малої дитини і до жінки-матері, — ставали на захист Вітчизни. Хто любить свою землю більше ніж себе, той ніколи не

На вітрах їх сушив,
В промінцях золотив.
Як змололи ми їх,
Вийшов борошна міх.

Василь Заєць

Літаючий рогалик

Ви чули, щоб рогалик, рогалик та літав?
Літаючий рогалик юрбу людей зібрав.
Про блюдця, що літають, вже чули всі. Однак
Літаючий рогалик?! Тут, певне, щось не так.
А може, все простіше, а може, може бути:
літаючі рогалики в крамниці продають!
Тут продавець озвався, аж гам навколо стих:
— В крамницях не буває рогаликів таких!
І пекар вгору брови здивовано підняв:
— Таких не випікаємо! — сказав, як відрубав.
Мірошник, звісно, має роботу нелегку, —
не меле для забави літаючу муку.
— Та звідки у рогалика цей дивовижний хист? —
здвигнув плечима скрушно поважний тракторист. —
Не раз до ночі поле орав я навесні.
І місяця рогалик присвічував мені.
Світив так ясно-ясно, світив, та не літав.
Ніколи для літаючих я поля не орав...
Однак літав рогалик між партами двома,
хоч, як в усіх рогаликів, і в нього крил нема.
Літав, але у цьому нема його вини,
а тих вина, хто досі не знав йому ціни!

Оксана Сенатович

Рум'яне Сонце

Свіжий хліб принесла мати
І поклала на рушник,
Теплий ранок йшов до хати,
Але раптом зник!

І мені вже так цікаво,
Як нікому на землі.
«Мамо, ти така ласкава,
Що то на столі?»

Люба мати промовляла:
«Сіяв батько твій зерно,
Сонце землю зігрівало,
Бачиш, ось воно?»

І ви, друзі, подивіться
І згадайте, що це?
Чи рум'яна паляниця,
Чи рум'яне Сонце!

Леонід Ямковий

Мій тато хліб пече

У першому класі за першою партою сидять два хлопчики — Іванко й Андрійко. Вони з перших днів навчання стали нерозлучними друзями. Разом на перерву і з перерви йдуть, разом малюнки розглядають у цікавих книжечках, що лежать на столі в коридорі, разом до їдальні бігають.

Ось і зараз сіли хлопчики за стіл, п'ють чай. Іванко їсть булочку. Вона смачна-смачна.

На подвір'ї ходило курча. Воно відбилося від квочки й жалібно пищало. Побачивши кота, замовкло. Підійшло тихенько до нього, притулилося й очі заплющило. Тепло йому біля котового кожушка.

Мурко почув, що хтось до нього притулився. Розплющив очі — курча. І здивувався: ну й сміливе ж яке!

Дивиться Мурко на курча, дивується й не знає, що йому робити. Чи злякати його, щоб утекло, чи хай собі гріється?

Василь Сухомлинський

ДЖЕРЕЛА

- Загадки. — Київ: Дніпро, 1987.
- Українські прислів'я та приказки. — Київ: Дніпро, 1984.
- Український садочок. — Київ: Смолоскип, 1997.
- Заспіваймо собі. — Київ: Веселка, 1994.
- І. Січовик. Весела школа. — Київ: СІ, 1995.
- М. Петренко. По сто діток у хаті. — Львів: Каменяр, 1985.
- Золотий колосок. — Київ: Освіта, 1994.
- Закувала зозуленька. — Київ: Веселка, 1989.
- Дитячий фольклор. — Київ: Дніпро, 1986.
- Вінок. — Київ: Веселка, 1998.
- М. Підгірянка. Учись, маленький! — Київ: Веселка, 1994.
- О. Олесь. Вибрані твори. — Київ: Дніпро, 1990.
- На білому світі. — Львів: Просвіта, 1997.
- Дитячі усмішки. — Київ: Сонячний зайчик, 1993.
- Казки народів світу. — Київ: Веселка, 1989.
- В. Скомаровський. Свіжа борозна. — Київ: Веселка, 1987.
- В. Сухомлинський. Чиста криниця. — Київ: Веселка, 1993.
- В. Ладижець. Ластівки з Карпат. — Київ: Веселка, 1984.
- Українські народні казки, легенди, анекдоти. — Київ: Молодь, 1989.
- І. Кульська. Стежка в'ється вгору. — Київ: Веселка, 1984.
- Відчиняє двері казка. — Київ: Веселка, 1987.
- О. Сенатович. Вчиться вересень читати. — Київ: Веселка, 1991.
- С. Жупанин. Лісовий світанок. — Київ: Веселка, 1986.
- О. Пархоменко. Вересневий жарт. — Київ: Веселка, 1989.
- М. Лисич. Ми усі радієм сонцю. — Київ: Веселка, 1980.
- К. Перелісна. Вірші для дітей. — Хмельницький: Поділля, 1992.
- О. Пчілка. Годі, діточки, вам спати! — Київ: Веселка, 1991.
- Д. Білоус. Диво калинове. — Київ: Веселка, 1988.

ЗМІСТ

Україно, ти моя колиска!

Колиска мого народу. <i>Ігор Січовик</i>	4
Рідний край. <i>Микола Бобак</i>	5
Україна. <i>Володимир Сосюра</i>	5
Наша держава. <i>Юрій Скочко</i>	6
Зацвітає калина. <i>Анатолій Камінчук</i>	6
Послухай... <i>Петро Осадчук</i>	6
Батьківщина. <i>Анатолій Камінчук</i>	7
Облітав журавель. <i>Платон Воронько</i>	7
Земле моя! <i>Віра Лебедова</i>	7
Як ти любиш Україну. <i>Олесь Лупій</i>	8
Для Вкраїни. <i>Володимир Самійленко</i>	8
Батьківщина — одна. <i>Дарія Комілевська</i>	9
Про нашу Україну. <i>Марія Познанська</i>	9
Найкраща земля. <i>Дмитро Павличко</i>	9
Моя Україна. <i>Марія Чумарна</i>	10
Наш рід.	10
Пісня про Україну. <i>Микола Гринчук</i>	11
Виростеш ти, сину. <i>Василь Симоненко</i>	11
Наша хата. <i>Яків Щоголів</i>	12
Україна. <i>Яків Щоголів</i>	12
Донька України. <i>Юрій Шкрумеляк</i>	12
Україні. <i>Марія Губко</i>	13
Батьківська хата. <i>Іван Складаний</i>	13
Я все люблю. <i>Микола Сингаївський</i>	14
Пісня України. <i>Ярослав Ярош</i>	14
Батьківщина. <i>Петро Бондарчук</i>	14
Батьківщина. <i>Юрій Павліш</i>	15
Не забудь! <i>Віктор Терен</i>	16
Реве та стогне Дніпр широкий. <i>Тарас Шевченко</i>	16
Дніпро. <i>Ігор Січовик</i>	17
Дніпрові пороги (Легенда)	18
Дід Дніпро. <i>Олександр Олесь</i>	19

Річечка. <i>Іван Складаний</i>	19
На добро. <i>Ігор Січовик</i>	19
Річка. <i>Дмитро Падра</i>	20
Десна. <i>Микола Кононенко</i>	20
Скільки рік в Україні? <i>Володимир Лучук</i>	20
Коло моря. <i>Грицько Бойко</i>	21
Чорне море. <i>Микола Щербак</i>	22
Здрастуй, море! <i>Анатолій Качан</i>	22
Де стоїть наш Київ. <i>Олександр Олесь</i>	23
Київ — столиця України	24
Пісня про Київ. <i>Максим Рильський</i>	26
Рідний Київ. <i>Іван Нехода</i>	26
Київ. <i>Марія Губко</i>	26
Києве мій. <i>Дмитро Луценко</i>	27

Рідне з дитинства

Рідний край. <i>Ігор Січовик</i>	30
Рідне. <i>Я. Скидан</i>	30
Дід-лісник. <i>Анатолій Камінчук</i>	30
Бандурист. <i>Леонід Полтава</i>	30
Я й собі навчуся. <i>Людмила Лежанська</i>	31
Рушник. <i>Володимир Лучук</i>	31
Сорочка-вишиванка. <i>Дмитро Павличко</i>	32
Мама вишила мені. <i>Вадим Крищенко</i>	32
Вишиванка. <i>Анатолій Загрудний</i>	32
Український віночок. <i>Ольга Кириченко</i>	33
Вишиваночка. <i>Варвара Гринько</i>	33
Український козачок. <i>Іван Гнатюк</i>	34
Вишиваночка. <i>Валентина Каменчук</i>	34
Найкраща в цілім світі. <i>Лідія Компанієць</i>	35
Крапля сонця. <i>Марія Чепурна</i>	35
Дивлюся, аж світає... <i>Тарас Шевченко</i>	36
Ластівко біля вікна. <i>Микола Вінграновський</i>	36
Став. <i>Євген Железняков</i>	36
Ой і гарна ж ця земля! <i>Переклад Оксани Сенатович</i>	37

Рідна стріха. <i>Богдан Лепкий</i>	37
В полі. <i>Лідія Гаєвська</i>	37
Хата моя, біла хата. <i>Дмитро Луценко</i>	38
Перший сніг. <i>Ігор Січовик</i>	38
Де нам любо? <i>Юрій Шкрумеляк</i>	38
Степ. <i>Яків Щоголів</i>	39
Село. <i>Богдан Ігор Антонич</i>	39
Гори. <i>Олександр Олесь</i>	40
Де найкраще місце на землі? <i>Дмитро Павличко</i>	40
В старім гнізді. <i>Ліна Костенко</i>	41
Твоя земля. <i>Лідія Компанієць</i>	41
«Висне небо синє...». <i>Яків Щоголів</i>	41
Сонячний дім. <i>Андрій Німенко</i>	42
Друже мій! <i>Оксана Сенатович</i>	42
Місяць уповні. <i>Ліна Костенко</i>	43
Лісова колиска. <i>Вадим Скомаровський</i>	43
Літечко. <i>Микола Бобак</i>	43
Край городу вишні білі. <i>Василь Діденко</i>	43
Вечірня пісня. <i>Володимир Самійленко</i>	44
Коли я спав. <i>Анатолій Качан</i>	45
Я хочу на озеро Світязь. <i>Ліна Костенко</i>	45
Дуб під вікном. <i>Василь Сухомлинський</i>	46
Цей ліс живий. <i>Ліна Костенко</i>	46
Сергійкова квітка. <i>Василь Сухомлинський</i>	47
Біля квітки. <i>Петро Король</i>	48
Лісове джерельце. <i>Марія Чепурна</i>	48
Дивовижне коло. <i>Тамара Коломієць</i>	49
Шипшина важко віддає плоди. <i>Ліна Костенко</i>	49
Тече вода з-під явора. <i>Тарас Шевченко</i>	49
Кімнатні квіти. <i>Ігор Січовик</i>	50
Очерет. <i>Лідія Компанієць</i>	50
Нащо травам сумувати. <i>Оксана Сенатович</i>	50
Три вітри. <i>Степан Жупанин</i>	51
Стоїть гора високая. <i>Леонід Глібов</i>	52

Соловейко застудився. <i>Ліна Костенко</i>	52
Ідуть дощі. <i>Марія Познанська</i>	53
Рідний край. <i>Микита Чернявський</i>	53
Село. <i>Тарас Шевченко</i>	53
Рідний край. <i>Анатолій Ключко</i>	54
Пісня України. <i>Олександр Олесь</i>	54
Струмок. <i>Марійка Чепурна</i>	54
Нічна загадка.	55
Наша хата. <i>Іван Гнатюк</i>	55
Рідний дім. <i>Євген Желєзняков</i>	56
Криничка за селом. <i>Микола Сингаївський</i>	56
Ця річечка. <i>Микола Вінграновський</i>	56
Акровірш. <i>Володимир Самійленко</i>	57
Українські квіти. <i>Ганна Черінь</i>	57
Вітрячок. <i>Ігор Січовик</i>	58
Веселка. <i>Володимир Мордань</i>	59
Краса України. <i>Тарас Мельничук</i>	59
Страх (Оповідання). <i>Віктор Близнець</i>	60
Півень і сонце. <i>Василь Сухомлинський</i>	65
Як народжується дощ. <i>Василь Струтинський</i>	66
Туман і дід. <i>Лідія Повх</i>	67
Рано-вранці. <i>Сергій Воскрекасенко</i>	67
«Вже в стільниках стерні немає меду сонця».	
<i>Ліна Костенко</i>	69
Петрикові друзі. <i>Сергій Воскрекасенко</i>	69
Веселики-журавлі. <i>Степан Пушик</i>	71
Ходить гарбуз по городу	71
Дятликова пісня. <i>Марія Слов'янова</i>	72
Гаряча квітка. <i>Василь Сухомлинський</i>	73
Ласочка. <i>Григір Тютюнник</i>	74
Бушля. <i>Григір Тютюнник</i>	76
Білочка. <i>Галина Демченко</i>	78
Голуби. <i>Микола Петренко</i>	78
Сіренький горобчик. <i>Іванна Блажкевич</i>	79
Гуси. <i>Людмила Савчук</i>	79

Легенди	
Чому пес живе коло людини	80
Чому сваряться собака з котом	81
Дятел	81
Як мати стала зозулею	82
Легенда про соловейка	83
Кріт — багацький син	85
Іде зима. Тамара Коломієць	87
Хлопчик і сніжинка. Василь Сухомлинський.....	87
Перший сніг. Григорій Чубай.....	88
Зима. Олександр Олесь.....	88
Сніговик. Микола Томенко.....	89
Скорошовка. Ігор Січовик	89
Про весну. Олександр Олесь.....	89
Яка пора? Ігор Січовик.....	90
Встала весна. Тарас Шевченко.....	90
Напровесні. Василь Діденко	90
Йде весна. Павло Тичина.....	91
Травень. Микола Маморський	91
Соловейко. Микола Вороний.....	91
Іде весна. (За Михайлом Коцюбинським).....	91
Весна, весна! Богдан Лепкий	92
Подивись. Борис Грінченко	92
Яка пора? Ігор Січовик.....	93
Серед краси. Олександр Олесь.....	93
Стрічаю весну. Володимир Яворівський	94
Дощик. Андрій Малишко	95
День такий. Ліна Костенко.....	95
Літній час. Грицько Бойко	96
Таємниці. Василь Струтинський	96
Літо. Любов Голота.....	96
Літо. Анатолій Загрудний.....	97
Спинюся я... Ліна Костенко.....	97
Кленове листя. Іванна Блажкевич.....	97

Осінь. <i>Дмитро Павличко</i>	98
Осіній сад. <i>Ліна Костенко</i>	98
Жовтень гаптує. <i>Федір Петров</i>	99
Вчора ще дзвеніли коси. <i>Володимир Ладижець</i>	99
Ми підемо до лісу. <i>Леонід Талалай</i>	99
Перукар. <i>Степан Жупанин</i>	100
Осінь. <i>Геннадій Глушньов</i>	100
Вересень. <i>Василь Каранський</i>	100
Вже осінь. <i>Марійка Підгірянка</i>	101
Осінь. <i>Степан Чарнецький</i>	101
Бузок. <i>Ліна Костенко</i>	101
Горобина. <i>Марія Познанська</i>	101
Калинонька. <i>Володимир Литвиненко</i>	102
Верба. <i>Катерина Перелісна</i>	102

Моя родина

Пам'ятаймо! <i>Степан Олійник</i>	104
Мамині руки. <i>Степан Жупанин</i>	104
Тільки мама. <i>Володимир Лучук</i>	104
Наша мати. <i>Марійка Підгірянка</i>	105
Заметушечка. <i>Валентин Лагода</i>	105
Сьома дочка. <i>Василь Сухомлинський</i>	106
Для мами. <i>Грицько Бойко</i>	106
Найрідніша. <i>Любов Голота</i>	107
Рідне слово. <i>Варвара Гринько</i>	107
Найгарніша мама. <i>Василь Сухомлинський</i>	108
Родина. <i>Леонід Полтава</i>	109
Гарне слово. <i>Катерина Перелісна</i>	109
Кличе матуся	110
Немає у світі. <i>Олесь Жолдак</i>	110
Скромовка. <i>Ігор Січовик</i>	110
Мама й донька. <i>Дмитро Лукач</i>	111
Батько. <i>Олекса Кобець</i>	111
Велика родина. <i>Ігор Січовик</i>	112
Бабуся	112

Мій дідусь. <i>Марійка Підгірянка</i>	113
Рідненька. <i>Микола Тимченко</i>	113
У бабусі. <i>Марійка Підгірянка</i>	114
Сестричка. <i>Ігор Січовик</i>	114
Дві сестрички. <i>Катерина Перелісна</i>	115
Садок вишневий коло хати. <i>Тарас Шевченко</i>	115
Сімейка. <i>Ігор Калинець</i>	116
Батько й діти.	116
Я так люблю. <i>Ганна Світлична</i>	117
Я вже знаю. <i>Іванна Блажкевич</i>	117
Українські прислів'я та приказки про родину.....	118

Школа

Безцінний скарб. <i>Оксана Сенатович</i>	120
Вперше. <i>Степан Жупанин</i>	121
Усмішка.....	121
До школи. <i>Валентин Бичко</i>	121
Ну-бо, сонечко, вставай! <i>Олександр Пархоменко</i>	122
Пісня про вчительку. <i>Андрій Малишко</i>	122
Лисенятко-першокласник. <i>Василь Сухомлинський</i>	123
Чого я вчуся? <i>Микола Маморський</i>	124
Перше вересня. <i>Наталя Забіла</i>	125
Всі мене люблять. <i>Марійка Підгірянка</i>	125
Троє цуценят. <i>Інна Роговська</i>	125
Школярка. <i>Марійка Підгірянка</i>	127
Поспішаємо!	127
Український школяр	128
Школа. <i>Дмитро Павличко</i>	128
У школу. <i>Леся Храплива-Щур</i>	129
Малий школярик. <i>Марійка Підгірянка</i>	130
Школа. <i>Марійка Підгірянка</i>	130
Усмішка.....	131
Перший раз. <i>Вадим Скомаровський</i>	131
Завтра в школу! <i>Ганна Черинь</i>	131

Лісова школа. <i>Роман Завадович</i>	132
Прислів'я та приказки про навчання.....	132

Книги

Вічна подружка. <i>Леонід Глібов</i>	134
Загадка. <i>Ігор Січовик</i>	134
Загадка. <i>Ігор Січовик</i>	135
Книги на полицях. <i>Юрій Ванаг</i>	135
Полікую книжку. <i>Віра Багірова</i>	135
Дві сторінки книги. <i>Василь Сухомлинський</i>	136
Порада. <i>Яків Щоголів</i>	137
Не бруднити книжки! <i>Ганна Чернобицька</i>	138
Про книжку. <i>Віра Польова</i>	138
Як багато знаю я. <i>Платон Воронько</i>	139
Усі книжечки гарні. <i>Василь Сухомлинський</i>	139
Тиждень книжки у нашому місті. <i>Оксана Сенатович</i>	140
Любий друг. <i>Ніна Мудрик-Мриц</i>	141
Де букварик? <i>Грицько Бойко</i>	141
Наша книжка. <i>Роман Завадович</i>	142
Пісня про книжку. <i>Юрій Шкрумеляк</i>	142
Я — бібліотекар. <i>Степан Жупанин</i>	143
Усмішка.....	144
Прислів'я.....	144

Як нас мама колисала

Ой ти, коте, не гуди.....	145
Баю, баю, баю.....	146
Ой, котику, котику.....	146
Ладки, ладки!.....	146
Ой ну, люлі, люлі!.....	146
Ой ходить сон коло вікон.....	147
Мальована колисочка.....	147
Ой ти, коте чорний.....	147
Ой ти, котку волохатий.....	148

Мої улюблені пісні

Був собі журавель.....	149
Я лисичка, я сестричка.....	150
Пішов дід на гриби.....	150
Сидить півень.....	150
Кую, кую чобіток.....	151
Киця-мура.....	151
Ходив кіт по току.....	151
Бігла киця... ..	151
Коточок.....	152
Танцювали миші.....	152
Кицю, кицю.....	153
Ой ти, котик, коточок.....	153
Два півники.....	153
Галя по садочку ходила.....	154
Їде півник на коні.....	154
Пісенька. <i>Валентин Бичко</i>	155

Дитячі заклички

Корівко.....	157
Павлику-равлику.....	158
Сонечко, сонечко.....	158
Вийди, сонечко.....	158
Іди, іди, дощику.....	158
Ой вітре.....	158

Мова моя материнська!

Рідна мова. <i>Ігор Січовик</i>	160
Не забудь! <i>Володимир Сосюра</i>	160
Ну що б, здавалося, слова. <i>Тарас Шевченко</i>	160
Плекаймо мову! <i>Лідія Шевело</i>	160
Батьківська криниця. <i>Анатолій Загрудний</i>	161
Мови нема без народу. <i>Володимир Забаштанський</i>	161
На тисячу літ. <i>Сидір Воробкевич</i>	162
Хто як говорить. <i>Леонід Полтава</i>	162

Українська мова. <i>Роман Завадович</i>	163
Рідне слово. <i>Анатолій Камінчук</i>	163
Рідна мова. <i>Леонід Фіцич</i>	163
Розквітай же, слово! <i>Павло Тичина</i>	164
Моя єдина. <i>Ніна Рій</i>	164
Мовонька. <i>Любов Забашта</i>	164
О мово рідна! <i>Зоя Кучерява</i>	164
Пісню нікому не вбити! <i>Василь Сухомлинський</i>	165
Мова. <i>Тамара Коломієць</i>	165
Мово, моя мово... <i>Лідія Лужецька</i>	166
Рідне слово.	166
Звучи, мово!	167
Як хліб. <i>Григорій Столярчук</i>	167
Рідна мова. <i>Сидір Воробкевич</i>	168
Українська мова. <i>Богдан Чепурко</i>	168
Невмируще слово. <i>Леонід Шило</i>	168
Вивчайте мову. <i>Андрій Канищенко</i>	168

Тарас Григорович Шевченко

Заповіт.....	169
Думи мої, думи мої.....	170
Сонце заходить.....	170
Зацвіла в долині червона калина.....	171
Зоре моя вечірняя	171
Над ставами	171
Тополя	172
Роботящим рукам	172
Привіт Тарасові. <i>Роман Завадович</i>	172
Наш батько. <i>Леся Храплива-Щур</i>	173
Рушник. <i>Володимир Лучук</i>	173
Кобзарі. <i>Вадим Скомаровський</i>	173
Біля портрета. <i>Леонід Полтава</i>	174
Наша слава. <i>Уляна Кравченко</i>	174
Над «Кобзарем». <i>Вадим Скомаровський</i>	174

Леся Українка

«Стояла я і слухала весну...».....	175
На зеленому горбочку	176
«Як дитиною, бувало...»	176
Вишеньки.....	176
Мавка.....	177
«Хотіла б я піснею стати...».....	177
Літо краснее минуло	177
Тиша морська	178
Дощик.....	179
«Мамо, іде вже зима...»	179
Давня весна	180
Біда навчить.....	180
Лесі Українці. <i>Володимир Сосюра</i>	186

Іван Якович Франко

Лис Микита (<i>Уривок з казки</i>)	188
--	-----

Козацькому роду нема переводу

Молитва. <i>Катерина Перелісна</i>	199
Два братики. <i>Оксана Сенатович</i>	200
Виховані діти. <i>Ігор Січовик</i>	200
Про двох цапків. <i>Михайло Коцюбинський</i>	201
Дві кізочки. <i>Михайло Коцюбинський</i>	201
Вдячна киця. <i>Ігор Січовик</i>	201
Друзяки. <i>Платон Воронько</i>	202
Не хвалися, як гарбуз. <i>Ігор Січовик</i>	202
Польові дзвіночки. <i>Ліна Костенко</i>	202
Привітала. <i>Ігор Січовик</i>	203
Ніколи не хвались. <i>Платон Воронько</i>	203
Усмішка.....	203
Для чого кажуть «спасибі». <i>Василь Сухомлинський</i>	204
Вірна прикмета. <i>Борис Слюсар</i>	204
Невдячний кіт. <i>Ігор Січовик</i>	205
Чарівні слова. <i>Ігор Січовик</i>	205

Невихований ведмідь. <i>Ігор Січовик</i>	206
Скажи людині: «Доброго дня!». <i>Василь Сухомлинський</i>	206
Добрі слова. <i>Віктор Бірюков</i>	207
Приказки та прислів'я про культуру і виховання.....	208

Сонце на долонях

«Сійся, родися...». <i>Любов Забашта</i>	209
Найкращі вісті. <i>Платон Воронько</i>	210
Пшениця. <i>Дмитро Павличко</i>	210
Золото	211
Упізнав колоска. <i>Василь Сухомлинський</i>	211
Зеленому колоскові. <i>Андрій М'ястківський</i>	211
Загадка	212
Що то за твір?	212
Білолиця. <i>Василь Василяшко</i>	212
Загадка.....	212
Таємниці ячменю. <i>Євген Гребінка</i>	213
Хліб. <i>Леонід-Куліш-Зіньків</i>	213
Хліб — усьому голова.....	213
Колосок (<i>Казка</i>)	214
Зернятко. <i>Світлана Долженко</i>	216
Коровай. <i>Марія Познанська</i>	216
Зернина. <i>Дмитро Павличко</i>	217
Загадка.....	217
Колосок. <i>Любов Забашта</i>	217
Пучок пшеничних колосків. <i>Василь Сухомлинський</i>	218
Борошно. <i>Василь Заєць</i>	218
Літаючий рогалик. <i>Оксана Сенатович</i>	219
Рум'яне Сонце. <i>Леонід Ямковий</i>	220
Мій тато хліб пече. <i>Василь Сухомлинський</i>	220
Пшениця. <i>Вадим Скомаровський</i>	221
Ячмінь. <i>Борис Списаренко</i>	222
Роси, дощичку. <i>Олександр Олесь</i>	222
Вусаті ячмені. <i>Анатолій Камінчук</i>	222

Хлібна нива	223
Од зайчика. <i>Валентина Каменчук</i>	223
Розкажи нам, колосе. <i>Анатолій Камінчук</i>	223
Жали женчики, жали. (З народного)	224
Окрайчик. <i>Марія Чепурна</i>	224
Котився вінок з поля. (З народного).....	224
Возять золото машини. <i>Петро Мостовий</i>	224
Хліб і слово. <i>Дмитро Білоус</i>	225
Хліб	225
Калачі. <i>Галина Демченко</i>	226
Пиріг. <i>Олег Орач</i>	226
Лінивий півник. <i>Ігор Січовик</i>	227
Моя мама пахне хлібом. <i>Василь Сухомлинський</i>	228
Зерно. <i>Вадим Крищенко</i>	228
Печу, печу хлібчик.	228
Свіжий хліб. <i>Василь Сухомлинський</i>	229
Бублик і паляниця. <i>Платон Воронько</i>	229
Хліб — то праця людська. <i>Василь Сухомлинський</i>	230
Скоромовка	230
Бублики. <i>Грицько Бойко</i>	231
Перший хліб. <i>Микола Петренко</i>	231
Чому сьогодні черствий хліб. <i>Василь Сухомлинський</i> ..	231
Пшеничне море. <i>Вадим Скомаровський</i>	232
«Ячмінь, жито і пшениця...».....	232
Борщ зі скибкою свіжого хліба. <i>Василь Сухомлинський</i>	232
Перепілка. <i>Андрій Малишко</i>	233
Хліборобом буду я. <i>Іван Чопей</i>	234
Хліб чи халва? <i>Ігор Січовик</i>	235
Кіт не знав. <i>Платон Воронько</i>	235
Млин. <i>Іванна Блажкевич</i>	236
Українські прислів'я та приказки про хліб.....	236

Свято у кожному домі

Для матусі. <i>Олена Криштанович</i>	237
--	-----

Співаємо про маму. <i>Інна Кульська</i>	238
Рідній. <i>Інна Кульська</i>	239
На мамине свято. <i>Інна Кульська</i>	239
Нічка-новорічка. <i>Василь Моруга</i>	240
З Новим роком! <i>Тамара Коломієць</i>	240
Новорічна ялинка. <i>Максим Рильський</i>	241
Побажання	241
Веселий Новий рік. <i>Валентина Малишко</i>	241
Що розповіли маски. <i>Ігор Січовик</i>	242
Дід Мороз. <i>Катерина Перелісна</i>	243
Ялинка. <i>Олександр Олесь</i>	244
Ялинонька. <i>Іван Нехода</i>	245
На Новий рік. (З народного)	245
Святий Миколаю. <i>Марійка Підгірянка</i>	246
Колядин-дин	246
Колядин, колядин	246
Бігла мишка по льоду	246
Коляд, коляд, коляда	247
Я маленький хлопчик	247
Коляда, коляда	247
Щедрик. (Обробка <i>Миколи Лисенка</i>).....	248
Щедрівка. <i>Степан Жупанин</i>	248
Сію, сію, засіваю.....	248
Сійся, родися!.....	249
Я дівчинка маленька	249
Подоряночка	249
Ой весна, весна	250
«Розлилися води...»	250
«Благослови, мати...».....	250
«— Ой весна, весна — днем красна!».....	251
«Вийди, вийди, сонечко...»	251
Ой виходьте, дівчата.....	251
Вигрій, вигрій, сонечко	251
Ти, зозуленько сива.....	252

Женчичок-бренчичок	252
Чарівне яєчко. <i>Ігор Січовик</i>	252
На Івана, на Купала.....	253
Засівна. <i>Василь Симоненко</i>	253
У вишневім садочку	254
Купайло, Купайло!.....	254
Ой біжить, біжить мала дівчина	254
Ой проведу я русалочок	255
Та вже ячмінь колос викидає	255
Бабусин рушник.....	255
Сорочка. <i>Дмитро Мегелик</i>	256
Козацький дуб. <i>Іван Гнатюк</i>	256
Конституція України. <i>Олесь Лупій</i>	257
Споконвічна, незалежна, вічна. <i>Микола Бук</i>	257
24 серпня. <i>Олесь Лупій</i>	258

Цікаве навчання

Мова. <i>Ігор Січовик</i>	259
Українські приказки та прислів'я про мову.....	261
Казка про всемогутню кому. <i>Олександр Пархо-</i> <i>менко</i>	262

Каламбури

Омоніми. <i>Ігор Січовик</i>	265
Шаради. <i>Анатолій Качан</i>	268
Учу я звуки голосні. <i>Ігор Січовик</i>	268
Наша мова	268
Диво-прикметник. <i>Лідія Лужецька</i>	269
Загадки про знаки. <i>Дмитро Білоус</i>	270
Три брати. <i>Ігор Січовик</i>	271
Грає слово. <i>Ігор Січовик</i>	271
Що переплутав поет? <i>Ігор Січовик</i>	272
У вирій.	272
Літо	272
Друзі	272

Кіт-рибалка	272
Чарівний екран	272
Пасажир	273
Диваки	273
Щедрість.....	273
Вчителі.....	273
Що значить слово «значить»? <i>Дмитро Білоус</i>	274
Як писати літеру Е чи И? <i>Дмитро Білоус</i>	275
Майже «родичі»	275
Паліндроми, або раки. <i>Анатолій Мойсієнко</i>	276
Рисак і шістнадцять вершників (<i>Паліндром-ана-грама</i>). <i>Ігор Січовик</i>	277
Слово у слові. <i>Ігор Січовик</i>	279
Гул у лузі.....	279
Кіт на току.....	279
Бузок у козубі	279
Сир у рисі	279

Граматичні загадки

Заміни одну букву іншою.....	280
Коли забув ти рідну мову. <i>Дмитро Білоус</i>	282
Я знаю чарівні слова: скажу одне, почуєш — два. <i>Ігор Січовик</i>	284
Плюс	284
Кабан	284
Тиша	284
Ватра	284
Сонце.....	285
Липи	285
Лосі в лісі	285
Сливи.....	285
Стало біло.....	285
Скоромовки	286
Загадки	286

Урок сміху.....	301
«Ринок одеський. Возів цілий ряд». <i>Степан Олійник</i>	301
Заєць має двоє вух. <i>Дмитро Павличко</i>	302
Чепуруха. <i>Марія Пономаренко</i>	303
Лисиччин клопіт. <i>Євген Железняков</i>	303
Про себе. <i>Олена Левченко</i>	303
Пригода з носом.....	304
Небіда. <i>Микола Лисич</i>	304
Компот. <i>Євген Железняков</i>	305
Весна. <i>Анатолій Висоцький</i>	305
Ледача сестричка	306
Звідкіля хліб? <i>Євген Бандуренко</i>	306
Складне питання. <i>Микола Білогорка</i>	306
Якби... <i>Грицько Бойко</i>	307
Усмішка.....	307
Як пан по-німецькому балакав (<i>Українська народна казка; із записів Олени Пчілки</i>).....	307
Хто спішить. <i>Олександр Пархоменко</i>	309
А в нашого Омелечка. (<i>З народного</i>).....	310
Горда гуска. (<i>З народного</i>).....	311
І Тарасик працював. <i>Микола Томенко</i>	311
По секрету. <i>Василь Струтинський</i>	311
Рукавичка. <i>Володимир Ладижець</i>	312
Як песик говорив. <i>Володимир Чубенко</i>	313
Правда буває гірша за неправду. <i>Василь Струтинський</i>	313
Дід рудий, баба руда. (<i>З народного</i>).....	314
«Порозумілися». <i>Лідія Компанієць</i>	314
Не обов'язково	315
Чорна кішка, або магічне число «сім». <i>Валентин Чемерис</i>	315
Брехуха. <i>Ян Бжехва (з польської)</i>	318
Складне завдання. <i>Ігор Січовик</i>	319
Дивна ворона. <i>Любов Пшенична</i>	319
Бублик. <i>Микола Петренко</i>	320

Потрібен артист. <i>Ігор Січовик</i>	320
Помічник	321
Усмішка. <i>Василь Сухомлинський</i>	321
Як треба допомагати бабусі. <i>Володимир Орлов</i>	322
Добрий вчинок. <i>Інна Кульська</i>	323
Ми розбили склянку з чаєм. <i>Оксана Сенатович</i>	324
До телевізора	324
Черевики та чоботи. <i>Ігор Січовик</i>	324
Про Степана і сметану. <i>Грицько Бойко</i>	325
Клей. <i>Ян Бжехва (з польської)</i>	325
Давай заведемо кицьку. <i>Грицько Білоус</i>	326
Кожух. <i>(З народного)</i>	327
Ну й гарно все придумав Бог! <i>Галина Кирпа</i>	327
Допомогли. <i>Григорій Різник</i>	328
Ледачі хлопці. <i>Валентин Литвиненко</i>	329
Вовки. <i>Степан Руданський</i>	332
Не вміє.....	332
Забіяка. <i>Сергій Воскрекасенко</i>	333
Перші уроки	334
Мишача рада. <i>(Із записів Івана Крип'якевича)</i>	335
Детимам і Явсесам. <i>Олександр Пархоменко</i>	335
Слухняна	336
Домовичок. <i>Ігор Січовик</i>	336
Онучка. <i>Сергій Воскрекасенко</i>	338
Чому вовк не схотів собачого життя <i>(Українська народна казка)</i>	338
Танцювала голка й нитка. <i>Ян Бжехва (з польської)</i>	339
Не встиг	340
Батькова наука. <i>(Із записів Олени Пчілки)</i>	340
Пиріг. <i>Анатолій Качан</i>	341
Хитрий лис. <i>Анатолій Качан</i>	341
Апельсин. <i>Анатолій Качан</i>	342
Лихо. <i>Борис Шрубенко</i>	342
Що важче?	342

Робін-Бобін-Ненажера (<i>Англійська народна пісенька; переклад Івана Малковича</i>)	343
Морков'яний вояк (<i>З українського гумору</i>)	343
Безсоння. <i>Ігор Січовик</i>	344
Суперечка. <i>Петро Ребро</i>	344
Синиця (<i>Байка</i>). <i>Леонід Глібов</i>	344
Вовина хвороба. <i>Степан Олійник</i>	346
Правдива заплата. (<i>Із записів Олени Пчілки</i>)	347
Робот. <i>Леонід Куліш-Зіньків</i>	348
Порада. (<i>Із записів Олени Пчілки</i>)	348
Як ми природу захищали. <i>Володимир Чубенко</i>	349
Лисиця та їжак. <i>Валентин Литвиненко</i>	349
Хитрий Івась	350
Хлопчисько Ай. <i>О. Стариков</i>	350
У пригоді. (<i>Із записів Олени Пчілки</i>)	351
Дві сороки. <i>Валентин Бичко</i>	352
Ведмідь і павучок (<i>Українська народна казка</i>)	353
Папуга. <i>Дмитро Павличко</i>	354
Коваль	355
Киця. <i>Іван Франко</i>	356
Сміхота. <i>Ігор Січовик</i>	356
«По щирості». (<i>Із записів Олени Пчілки</i>)	357
Попередня наука. (<i>Із записів Олени Пчілки</i>)	357
Два і два. <i>Олександр Пархоменко</i>	358
Про пастуха (<i>Казочка-приповідка із записів Олени Пчілки</i>)	359
Півники. <i>Валентин Бичко</i>	359
Про дядька Данила, який літав на мотоциклі. <i>Віктор Близнець</i>	360
«Тут був Федько!» <i>Ігор Січовик</i>	367
Допомога. <i>Василь Моруга</i>	368
Батьки й діти. <i>Сергій Воскресенко</i>	368
Гостинний Костик. <i>Володимир Бандурак</i>	369
Чому? <i>Ігор Січовик</i>	369

Баба і гладущик молока.....	370
Як пан гавкав на ведмедя (<i>Українська народна казка</i>).....	370
Казка про хлопчика Абихто. <i>Василь Струтинський</i>	372
Про Юру і фізкультуру. <i>Грицько Бойко</i>	372
Не ділиться	373
Як мужик гусей ділив. (<i>Із записів Олени Пчілки</i>)	373
Міська дитина. <i>Сергій Воскрекасенко</i>	374
Стежина до воріт. <i>Н. Дергач</i>	375
Татків помічник. <i>Сергій Воскрекасенко</i>	375
Куди поспішати.....	375
Де п'ятий? <i>Грицько Бойко</i>	376
Навіщо міняти? <i>А. Музичук</i>	376
Тут підійшов Іван Сміхован. (<i>Записав Ігор Січовик</i>).....	377

В гостях у казки

Довге ім'я (<i>Японська народна казка</i>). <i>Іван Нехода</i>	382
Подорож у країну Навпаки. <i>Василь Симоненко</i>	386
Осел і лев. <i>Іван Франко</i>	393
Сірничок. <i>Ігор Січовик</i>	397
Мішок хитрощів. <i>Брати Грїмм</i>	400
Вовк і бусол	402
Лисичка-суддя	402
Лебідь, щука і рак.....	403
Лисичка і журавель	405
Чоловік, борсук і лисиця.....	406
Про лисичку.....	407
Жаба боязкіша від зайця	407
В'юн і щука	408
Ножик	409
Яка любов найліпша?.....	409
Розумна дівчина.....	411
Найдовша казка на світі (<i>Намібійська народна казка; переказала Наталя Міхненко</i>)	412
Журавель сватає чаплю	413

Мавпа та її діти	414
Лисичка, гарбуз, скрипка та капкан.....	415
Як ворона украла корову	416
Лисиця і козел у ямі.....	416
Три брати.....	417
Хто розумніший?.....	418
Як чоловік собаку вчив	418
Двоє приятелів і ведмідь	419
Іван-Побиван	420
Чайки і рак	423
Як здивувався Мурко. <i>Василь Сухомлинський</i>	423
Джерела	425

Навчальне видання

КОБЗАРИК

ЧИТАНКА

для початкових класів

Упорядник Ігор СІЧОВИК

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Петро Ктитор*

Ілюстрації *Маргарити Басалиги*

Обкладинка *Олега Кіналя*

Комп'ютерна верстка *Галини Кузів*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 30.07.2013. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура UkrainianPragmatica. Умовн. друк. арк. 36,12. Умовн. фарбо-відб. 36,12

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м.Тернопіль, 46002
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2597-3

9 789661 025973